

İklim Değişikliği ile Mücadelede Kültürel Ekolojinin Yeri ve Önemi

The Place and Importance of Cultural Ecology in Combating Climate Change

Prof. Dr. Cevdet Yılmaz

cyilmaz@omu.edu.tr

www.cevdetyilmaz.com.tr

Cooperation for
Climate and Green
Deal Symposium

GİRİŞ

19.Yüzyıl'a gelinceye kadar geçen binlerce yıllık süreçte insanoğlu yaşadığı doğal çevreye uyum sağladığı ölçüde hayatta kalmış, aksi durumda yok olup gitmiştir. Son iki yüz yıl içinde insanlar sanayileşme ve onun getirdiği teknik imkânlarla çevresine karşı üstünlük sağlamış, onu hızla değiştirmiştir. Bu esnada fosil yakıtları bolca kullanmış, küresel iklim değişikliği başta olmak üzere birçok çevresel sorun yaratarak dünyayı patolojik rahatsızlıkları olan bir mekâna dönüştürmüştür.

Küresel ölçekte karşılaşılan en büyük problemlerden biri de iklim değişikliğidir. Bu sorunla ilgili olarak günümüzde sayısız araştırma ve yayın faaliyeti söz konusu olup, bunlara her geçen gün yenileri eklenmektedir. Bunlar içinde dikkate alınması gereken alanlardan biri de **yaşanılan coğrafî çevreyi tanıma ve ona uygun davranmayı ifade eden «kültürel ekoloji yaklaşımı»**dır. İnsanın çevresine zarar vermeden ondan nasıl faydalandığı hususu üzerinde duran bu bilim dalı küresel iklim değişikliği sorunlarına kısmen de olsa bazı çözümler getirebilir.

Şöyle ki; bugünkü boyutta olmasa da insanoğlu her zaman bulunduğu ortamda kuraklık, sel, taşkın, don, aşırı soğuk gibi çoğunluğu iklimle ilişkili doğal afetlerle karşılaşmış, hayatta kalabilmek için bu sorunlarla baş etmeyi öğrenmiş, bu yönde sayısız beceri geliştirmiştir.

Günümüzde henüz teknolojinin bütün unsurlarıyla girmediği kırsal alanlarda insanlar fosil yakıtları tüketmeden ve atmosferi kirletmeden birçok yöntem kullanarak çevrelerine uyum sağlamakta, doğal dengeyi bozmadan hayatta kalmayı başarabilmektedirler.

Misal; günümüz şehirlerinde yazın evleri soğutmak, kışın da ısıtmak için harcanan enerji miktarı oldukça yüksektir. Oysa geleneksel Türk evlerinde yazlık ve kışlık kat uygulamasıyla insanlar en az yakıtla, en randımanlı hayatı yaşamışlar, çevrelerini tahrip etmeden sürdürülebilir bir yaşam tarzını gerçekleştirebilmişlerdir.

Yine aynı şekilde günümüzde birçok insan gıdaların raf ömrünü uzatmak için onları elektrikli soğutucularda saklayarak oldukça ağır faturalarla karşı karşıyadırlar. Oysa Türkiye kırlarında yaşayan insanlarımız binlerce yıldır, tükenebilir enerji kaynaklarından faydalanmadan, gıdalarını muhafaza etme ve onların raf ömrünü uzatmada çok önemli yöntemler geliştirebilmişlerdir.

ŞİMDİ, ÖNCE İNSANOĞLUNUN DOĞA İLE OLAN MÜCADELESİNE, HIRSINA, ONU YENMEK İÇİN HARCADIĞI ÇABAYA BAKALIM. SONRA DA ANADOLU İNSANINI DOĞA İLE UYUM İÇİNDE HAYATINI NASIL SÜRDÜRDÜĞÜNE DAİR ÖRNEKLERİ İNCELEYELİM:

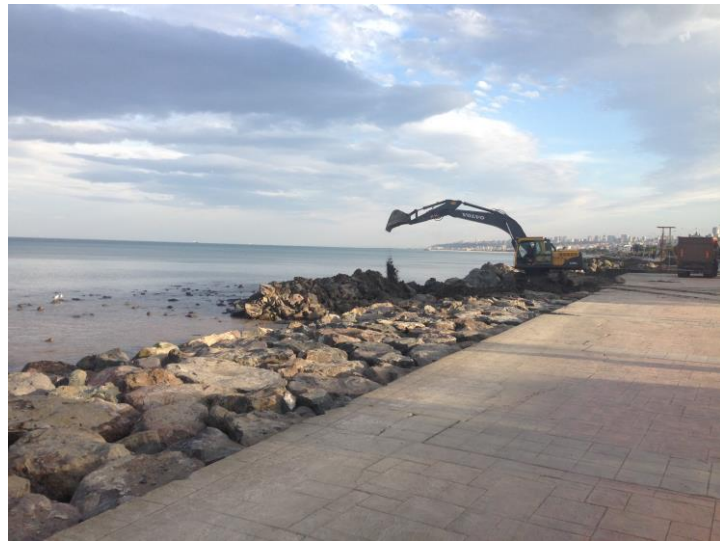
1. İNSAN İLE DOĞANIN MÜCADELESİ; SANAYİ DEVRİMİ ÖNCESİ VE SONRASI DURUM

1.1. İNSANIN DOĞA İLE İNATLAŞMASI; SAMSUN – ATAKUM ÖRNEĞİ

1.İNSAN İLE DOĞANIN MÜCADELESİ; SANAYİ DEVRİMİ ÖNCESİ VE SONRASI DURUM

1.1. İNSANIN DOĞA İLE İNATLAŞMASI; SAMSUN – ATAKUM ÖRNEĞİ

1. İNSAN İLE DOĞANIN MÜCADELESİ;

1.1. İNSANIN DOĞA İLE İNATLAŞMASI; SAMSUN – ATAKUM ÖRNEĞİ (VIDEO)

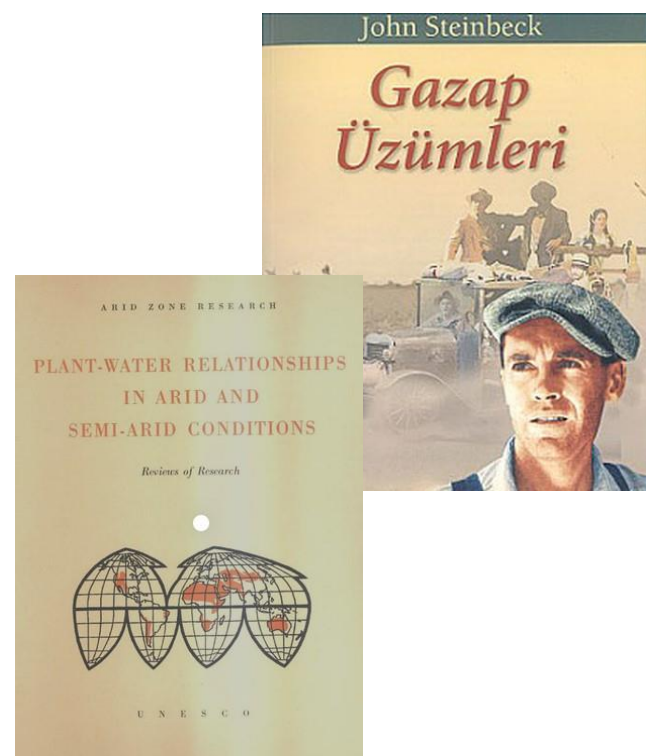
1.2. İNSANIN DOĞAYI TANIMAK İÇİN BAŞKA ÖRNEKLERE BAKMASI, DERS ÇIKARTMASI; DUST BOWL / J.STEİNBECK GAZAP ÜZÜMLERİ – UNESCO KURAK BÖLGELER KONFERANSLARI / ANADOLU'DA NADAS

The Planet Voice

Back To The Dust Bowl Of The 1930s: A Repeat Of The Black Blizzards Due To Poor Land Management And Climate Change - The Planet Voice

Git

Cooperation for
Climate and Green
Deal Symposium

Prof. Dr. Cevdet Yılmaz - İklim Değişikliği ile Mücadelede Kültürel Ekolojinin Yeri ve Önemi / The Place and Importance of Cultural Ecology in Combating Climate Change

1.3. YAŞANILAN COĞRAFİ ÇEVREYİ TANIMASI ONA UYUM SAĞLAMASI

1.3.1. ÇARŞAMBA OVASI / YEŞİLIRMAK DELTASI TAŞKINLAR VE ESKİ EVLER

1.3. YAŞANILAN COĞRAFİ ÇEVREYİ TANIMAMASI, ONA UYUM SAĞLAMAMASI

1.3.2. ATAKUM-YENİMAHALLE

Cooperation for
Climate and Green
Deal Symposium

Prof. Dr. Cevdet Yılmaz - İklim Değişikliği ile Mücadelede Kültürel Ekolojinin Yeri ve Önemi / The Place and Importance of Cultural Ecology in Combating Climate Change

1.3. YAŞANILAN COĞRAFİ ÇEVREYİ TANIMAMASI, ONA UYUM SAĞLAMAMASI

1.3.2. KASTAMONU-BOZKURT

2.DAHA AZ ENERJİ TÜKETİMİ İLE İLGİLİ OLARAK ANADOLU'DAN ÖRNEKLER

2.1.EVLERİN ÇEVREYE UYUMU

2.1.1. BİR YÖNÜ GÜNEŞE BAKAN EVLER

2.DAHA AZ ENERJİ TÜKETİMİ İLE İLGİLİ OLARAK ANADOLU'DAN ÖRNEKLER

2.1.EVLERİN ÇEVREYE UYUMU

2.1.2. DİĞER ISI KAYNAKLARINDAN FAYDALANMA

2.1.2. YAZLIK ODA/KAT – KIŞLIK ODA/KAT UYGULAMASI

Bursa; Cumalıkızık

Cooperation for
Climate and Green
Deal Symposium

Prof. Dr. Cevdet Yılmaz - İklim Değişikliği ile Mücadelede Kültürel Ekolojinin Yeri ve Önemi / The Place and Importance of Cultural Ecology in Combating Climate Change

2.1.2. YAZLIK ODA/KAT – KIŞLIK ODA/KAT UYGULAMASI

2.1.4. YEREL YÖNETİMLER ÖNCÜLÜK ETMELİ, BİLİM İNSANLARI VE COĞRAFYACILAR MİKANIN ÖZELLİKLERİNİ ANLATMALI, UYGUN EV PLANLARI YAPILMALI, ANADOLUDA ÖRNEKLER ALINMALI

RİZE

Ordu Büyükşehir Belediyesi YÖRESEL MİMARİYE UYGUN KONUT PROJESİ YARIŞMASI DÜZENLİYOR

Cooperation for
Climate and Green
Deal Symposium

Prof. Dr. Cevdet Yılmaz - İklim Değişikliği ile Mücadelede Kültürel Ekolojinin Yeri ve Önemi / The Place and Importance of Cultural Ecology in Combating Climate Change

2.1.3. DAHA KÜÇÜK VE YETERLİ EVLER; B2 EVİ

3. DAHA AZ ENERJİ HARCAMAK İÇİN GETİRİLEN ÇÖZÜMLER

3.1.MUTFAKTA DEĞİŞİM, ELİMİZLE YAPABİLDİKLERİMİZ İÇİN BİLE ELEKTRİKLİ ALETLER KULLANIYORUZ.

Cooperation for
Climate and Green
Deal Symposium

Prof. Dr. Cevdet Yılmaz - İklim Değişikliği ile Mücadelede Kültürel Ekolojinin Yeri ve Önemi / The Place and Importance of Cultural Ecology in Combating Climate Change

3. DAHA AZ ENERJİ HARCAMAK İÇİN GETİRİLEN ÇÖZÜMLER

3.1.BUNLARDAN EN ÖNEMLİSİ (KONUMUZLA DOĞRUDAN İLGİSİ NEDENİYLE) HIÇ ŞÜPHE SİZ DERİN DONDURUCULAR

3. DAHA AZ ENERJİ HARCAMAK İÇİN GETİRİLEN ÇÖZÜMLER

3.1.SOĞUTUCU / DERİN DONDURUCULAR YERİNE DOĞAL SAKLAMA YÖNTEMLERİ; MAHZENLER, DOĞAL DEPOLAR, BUZLUK MAĞARALARI

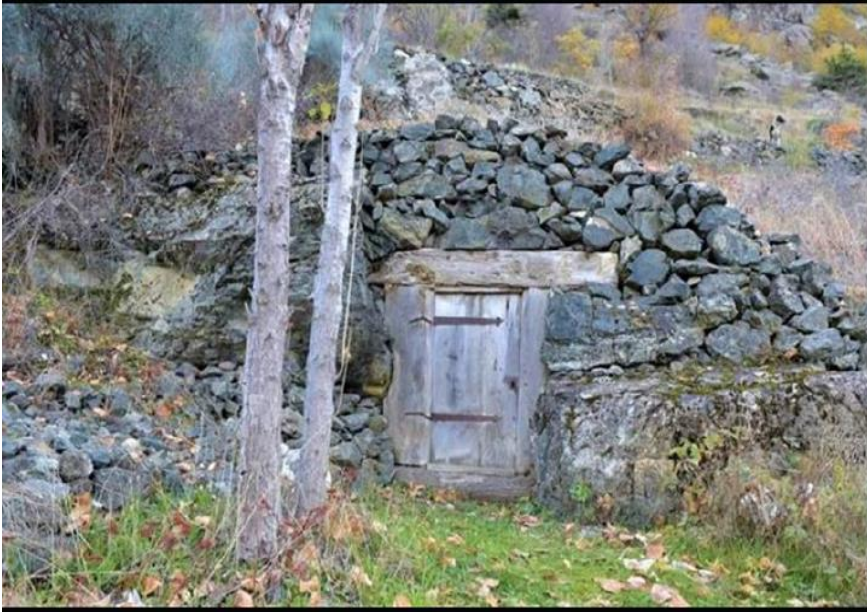

3. DAHA AZ ENERJİ HARCAMAK İÇİN GETİRİLEN ÇÖZÜMLER

3.1.SOĞUTUCU / DERİN DONDURUCULAR YERİNE DOĞAL SAKLAMA YÖNTEMLERİ; MAHZENLER, DOĞAL DEPOLAR, BUZLUK MAĞARALARI

- Eğimli bir arazide toprak içinde tamamen taş duvar örülerek oluşturulmuştur. Bu buzhaneler tabana doğru artan bir eğimle, taşların sarkıt şeklinde örülmesiyle inşa edilmiştir.

Erkinis Mahzenleri - Artvin

3. DAHA AZ ENERJİ HARCAMAK İÇİN GETİRİLEN ÇÖZÜMLER

3.1.SOĞUTUCU / DERİN DONDURUCULAR YERİNE DOĞAL SAKLAMA YÖNTEMLERİ; MAHZENLER, DOĞAL DEPOLAR, BUZLUK MAĞARALARI

- Buzhanelere konulan gıdalar, buldukları yerdeki geçim tipine, meyve yetiştiriciliğine, hayvancılığa bağlı olarak bir yerden diğerine değişiklik göstermektedir.

- *Erkinis mahzenlerinde* daha çok *zeytin* muhafaza edilmektedir. Bunun dışında küme, pestil, asma yaprağı, peynir konulur.

12

Erkinis Mahzenleri - Artvin

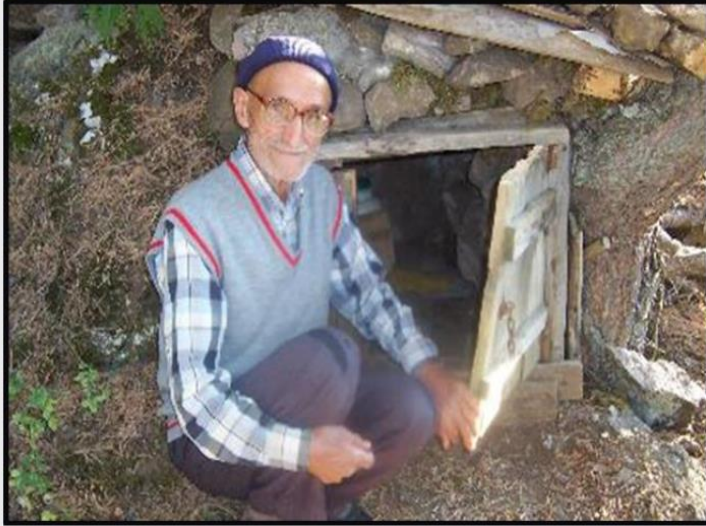

3. DAHA AZ ENERJİ HARCAMAK İÇİN GETİRİLEN ÇÖZÜMLER

3.1.SOĞUTUCU / DERİN DONDURUCULAR YERİNE DOĞAL SAKLAMA YÖNTEMLERİ; MAHZENLER, DOĞAL DEPOLAR, BUZLUK MAĞARALARI

Şavşat: Üzümlü köyü Buzhaneleri

Bir diğer buzhane tipi ise evlerin yakınında, kaya çatlaklarından sızan hava akımının kapatılmasıyla ya da taş duvar örülerek yapılmıştır. Evlerin yanında görülebilen bu yapılar sahada en yaygın olanlardandır.

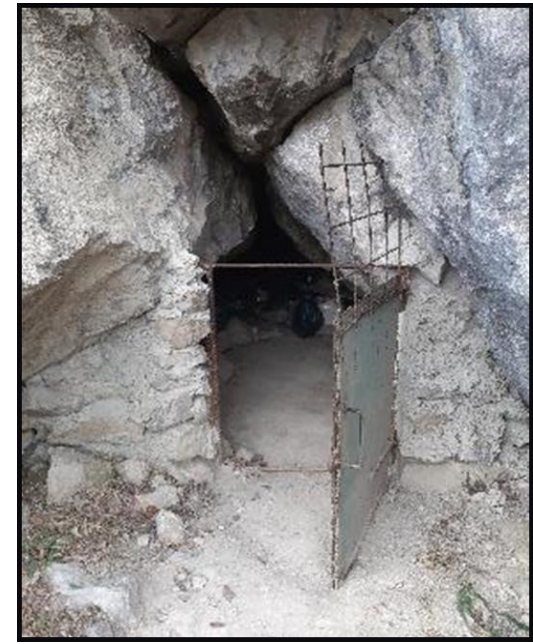
Yamaç bir arazi eğim doğrultusuna dik bir şekilde 1,5 m uzunluğunda kazılmasıyla bir oyuk oluşmaktadır. Bu boşluğun çevresi taş duvarlarla örülüp üstü ahşap ve toprakla kapatılmaktadır.

3. DAHA AZ ENERJİ HARCAMAK İÇİN GETİRİLEN ÇÖZÜMLER

3.1..SOĞUTUCU / DERİN DONDURUCULAR YERİNE DOĞAL SAKLAMA YÖNTEMLERİ; MAHZENLER, DOĞAL DEPOLAR, BUZLUK MAĞARALARI

Buzhaneye dönüştürülen kaya çatlakları, Torbalı Köyü / Artvin

3. DAHA AZ ENERJİ HARCAMAK İÇİN GETİRİLEN ÇÖZÜMLER

3.1.SOĞUTUCU / DERİN DONDURUCULAR YERİNE DOĞAL SAKLAMA YÖNTEMLERİ; MAHZENLER, DOĞAL DEPOLAR, BUZLUK MAĞARALARI

Karaman /
Ayrancı / Divle
köyü / Divle
Obruğu

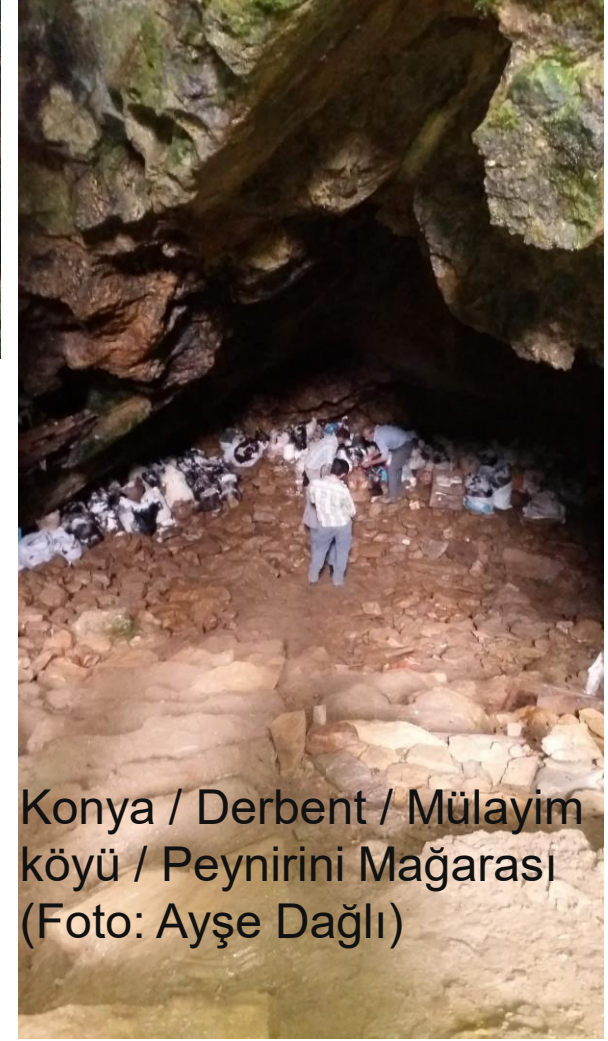

Cooperation for
Climate and Green
Deal Symposium

Prof. Dr. Cevdet Yılmaz - İklim Değişikliği ile Mücadelede Kültürel Ekolojinin Yeri ve Önemi / The Place and Importance of Cultural Ecology in Combating Climate Change

3. DAHA AZ ENERJİ HARCAMAK İÇİN GETİRİLEN ÇÖZÜMLER

3.1.SOĞUTUCU / DERİN DONDURUCULAR YERİNE DOĞAL SAKLAMA YÖNTEMLERİ; MAHZENLER, DOĞAL DEPOLAR, BUZLUK MAĞARALARI

Konya / Derbent / Mülayim köyü / Peynirini Mağarası
(Foto: Ayşe Dağlı)

3. DAHA AZ ENERJİ HARCAMAK İÇİN GETİRİLEN ÇÖZÜMLER

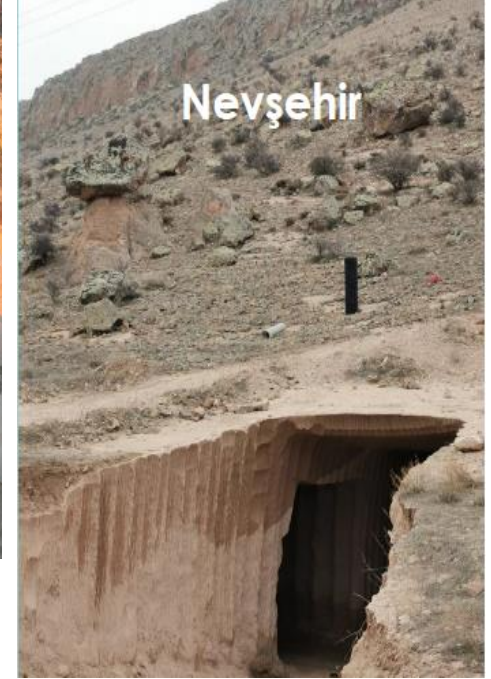
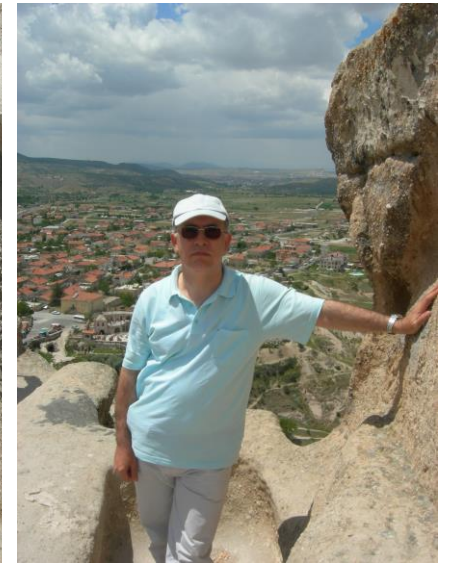
3.1..SOĞUTUCU / DERİN DONDURUCULAR YERİNE DOĞAL SAKLAMA YÖNTEMLERİ; MAHZENLER, DOĞAL DEPOLAR, BUZLUK MAĞARALARI

Karaman - Taşkale

3.3. ÇİĞ SAKLAMA YÖNTEMLERİ

-Nevşehir yöresinde doğal depolar

Cooperation for
Climate and Green
Deal Symposium

Prof. Dr. Cevdet Yılmaz - İklim Değişikliği ile Mücadelede Kültürel Ekolojinin Yeri ve Önemi / The Place and Importance of Cultural Ecology in Combating Climate Change

3.3. ÇİĞ SAKLAMA YÖNTEMLERİ

-Nevşehir yöresinde doğal depolar

Cooperation for
Climate and Green
Deal Symposium

Prof. Dr. Cevdet Yılmaz - İklim Değişikliği ile Mücadelede Kültürel Ekolojinin Yeri ve Önemi / The Place and Importance of Cultural Ecology in Combating Climate Change

3.3.HAŞLAMA, YARI PİŞİRME, ÇİĞ SAKLAMA YÖNTEMLERİ

-Artvin yöresinde toprak kuyularda sebze – meyve saklanması

Artvin’de farklı sebze, meyve özellikleri ve yerel ekolojik koşullara göre şekillendirilen üç farklı tipte toprak kuyusu kullanılmaktadır.

1. Silindir şeklinde dikey kuyular.

2. Az derinlikli ve geniş yüzeyli kuyular.

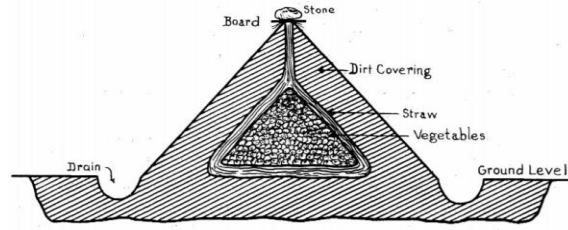

3. Derin ve dikdörtgen şeklinde kuyular

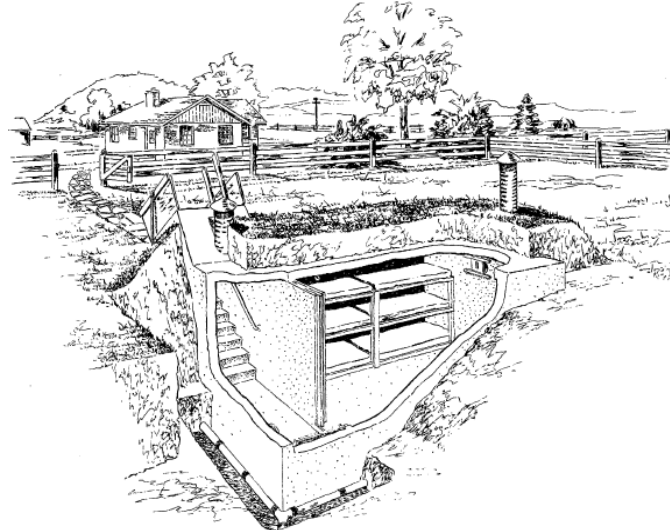

3.3.HAŞLAMA, YARI PİŞİRME, ÇİĞ SAKLAMA YÖNTEMLERİ

-Artvin yöresinde toprak kuyularda sebze – meyve saklanması

Daha önce yapılmış çalışmalarında benzer örnekler var...

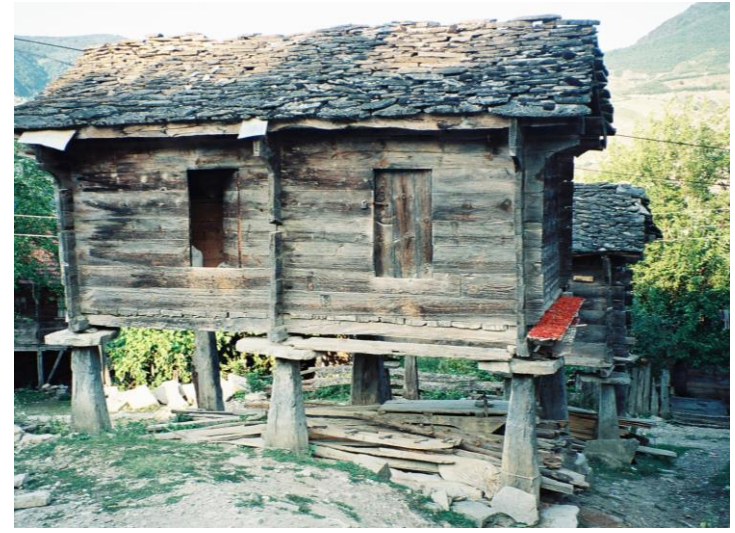
McColloch, L. P. (1967) Storing Vegetables and Fruits in Basements, Cellars, Outbuildings, and Pits, *Home and Garden Bulletin No. 119*,

3.3.HAŞLAMA, YARI PİŞİRME, ÇİĞ SAKLAMA YÖNTEMLERİ

3.3.HAŞLAMA, YARI PİŞİRME, ÇİĞ SAKLAMA YÖNTEMLERİ

3.2.DOĞAL KURUTMA YÖNTEMLERİ

Gıda kurutmak için tasarlanan ekler, *sapen*.

Cooperation for
Climate and Green
Deal Symposium

Prof. Dr. Cevdet Yılmaz - İklim Değişikliği ile Mücadelede Kültürel Ekolojinin Yeri ve Önemi / The Place and Importance of Cultural Ecology in Combating Climate Change

4. DAHA AZ ENERJİ HARCAMAK, AYNI ANDA BİRKAÇ İŞİ YAPMAK; MUCİZE BİR ARAÇ; KUZİNE

4. DAHA AZ ENERJİ HARCAMAK, AYNI ANDA
BİRKAÇ İŞİ YAPMAK;
GİRESUN'DA ESKİ BİR OKUL

Samsun'da
dikkatimizi
çeken çok
şey var,
lakin....

Cooperation for
Climate and Green
Deal Symposium

Prof. Dr. Cevdet Yılmaz - İklim Değişikliği ile Mücadelede Kültürel Ekolojinin Yeri ve Önemi / The Place and Importance of Cultural Ecology in Combating Climate Change

Sonuç olarak bugün karşı karşıya olduğumuz küresel problemlerinin çözümünde geleneksel bilgi ve yöntemlerden de faydalanabiliriz. İnsanoğlunun yaşayarak gördüğü ve karşılaştığı sorunlara bulduğu yerinde çözümlerden yararlanabiliriz. Bunlardan ders çıkarabiliriz.

Daha da önemlisi günümüzde bilim insanları küresel ölçekte çözümler ararken, bizzat bu sorunları yaşayan insanlar, örneğin deniz seviyesinin yükselmesi tehlikesi ile karşı karşıya kalanlar, şu an buldukları ortamda hayatlarını sürdürebilmek için ne tür çözümler ürettikleri takip edilebilir. Onların buldukları çözümler dünyamızı kurtarmada bize yol gösterebilir.

Bütün bunlar için insan-doğa ilişkisine daha yakından bakılmalı, kültürel ekoloji bağlamında tespit edilen çözümler genele yayılarak küresel sorunların çözümünde öneri olarak geliştirilmelidir.

10.000 yıl öncesine kadar giden yerleşme tarihi ile Anadolu bu konuda sayısız örnek barındırmaktadır.

Bize düşen –iç göç ve şehirleşme ile birlikte- hızla boşalmakta olan kırlarda yaşayan ve Anadolu'nun kadim kültüründen haberdar olan son temsilciler yok olmadan bu bilgileri toplamak ve bugün dahil gelecekteki problemlerimizin çözümü için bunlardan faydalanmaktır.

ARTAN SOĞUTMA TALEBİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİR SOĞUTMA

<https://www.undp.org/tr/turkiye/press-releases/cool-programi-misir-urdu-turkiyede-surdurulebilir-sogutmayi-destekliyor>

Türkiye ve Ortadoğu ve Kuzey Afrika Bölgesi'nden yaklaşık 200 temsilci, "Cool Up" Programı kapsamında İstanbul'daki konferansta bir araya gelerek, sürdürülebilir soğutma çözümlerini kendi iklim gündemlerine nasıl dahil edeceklerini tartıştı. Uluslararası ortaklardan biri olan UNDP, **“İklim değişikliği artık sıcaklıkları yeni rekorlara taşıyor; insanları serinletebilmek için yeni yöntemler bulmamız hayati önem taşıyor”** diyen UNDP Türkiye Mukim Temsilcisi Louisa Vinton **“Bu konferansı düzenleme amacımız, karbon emisyonlarını artırmaksızın bunu başarabileceğimizi göstermektir.”** İklimsel değişiklikler doğrudan geleneksel tarımı, yetiştirilen türleri, üretimi, çayırların verimliliği, çiftçinin çalışma saatleri gibi çok yönlü etki söz konusudur. **Dolayısıyla mevcut durumun iyi anlaşılması için bu bağlamda yerel coğrafi bilgi bize en iyi rehberdir.** İklimsel değişiklikler karşısında yeni konutların inşasında, kırsal meskenlerde sıcak ve soğuk havalarda ev ortamının ıssısı, insan biyolojisine uygunluğu, havalandırmanın nasıl sağlandığı, nem ve rüzgârdan evlerin dış cephesini korumaya yönelik bir çok yerel çözümler esin kaynağı olabilecektir. **Kırsaldan beslenerek günümüz sorunlarına çözümler geliştirilebilir.** Bunun için yerel değerlerin sürekliliği mutlaka sağlanmalıdır».

Dünya Üzerinde Çok Şeyi Değiştirebilirsiniz
Fakat Dünyayı İşleten Yasaları Değiştirmek
Kudretimizin Dışındadır.

Dünya Bize Lâzım Olduğu Sürece
Oluşum İlkelerini Çok İyi Bilmek
Bunların Tersine Gitmekten Kaçınmak,
Bir zorunluktur.

Bu Gerçeği Bize Öğreten Bilim, Coğrafya'dır.

Necdet Tunçdilek, (1987). Doğal Bölgeler-Geoekoloji'nin İlkeleri, İstanbul:
İst. Üni. Deniz Bil. ve Coğr.Enst. Yay.

Bir Coğrafyacı olarak beni
sabırla dinlediğiniz için teşekkür
eder, saygılarımı sunarım.

Prof. Dr. Cevdet YILMAZ

Cooperation for
Climate and Green
Deal Symposium

Prof. Dr. Cevdet Yılmaz - İklim Değişikliği ile Mücadelede Kültürel Ekolojinin Yeri ve
Önemi / The Place and Importance of Cultural Ecology in Combating Climate Change

Cooperation for
Climate and Green
Deal Symposium

Prof. Dr. Cevdet Yılmaz - İklim Değişikliği ile Mücadelede Kültürel Ekolojinin Yeri ve Önemi / The Place and Importance of Cultural Ecology in Combating Climate Change